

Biblioteka Narodowa w Warszawie
8 listopada 2018 roku

Latająca Biblioteka Pomysłów

Cykl spotkań warsztatowych dla bibliotekarzy o nowej literaturze dziecięcej i młodzieżowej

Czy warto w bibliotekach publicznych tworzyć
zbiory specjalne książek dziecięcych?
Czemu mają one służyć?

Prowadzenie: dr Krystyna Rybicka

Wprowadzenie

Tworzenie wyodrębnionych kolekcji w ramach księgozbiorów bibliotek publicznych – szczególnie księgozbiorów dziecięcych – jest jedną z propozycji zwrócenia uwagi, tak bibliotekarzy, jak i czytelników, na książkę postrzeganą jako obiekt o wyjątkowych wartościach estetycznych. Wybór kryteriów tworzonego zbioru może stać się pretekstem do innowacyjnych zajęć warsztatowych z dziećmi, spotkań z twórcami książek, itp.

Przykładowe kryteria tworzenia specjalnych zbiorów książki dziecięcej:

- czas powstania książki
- wartości estetyczne szaty graficznej,
- kolekcja tytułów z autografami twórców,
- nagrody i wyróżnienia.

Przykłady ważniejszych nagród i wyróżnień:

Bologna Ragazzi Award – Międzynarodowe Targi Książki dla Dzieci w Bolonii

2018:

- Madalena Matoso „Wytwórnik górą!”. Wytwórnia, Warszawa 2017.
- Olga Tokarczuk, il. Joanna Concejo „Zgubiona dusza”. Format, Wrocław 2017.

2017:

- Aleksandra Cieślak „Książka do zrobienia”. Dwie Siostry, Warszawa 2016.

2015:

- Jan Bajtlik „Typogryzmoł”. Dwie Siostry, Warszawa 2014.
- Katarzyna Bogucka i Szymon Tomiło „Wytwórnik kulinarny”. Wytwórnia, Warszawa 2014.

2014:

- Jehoszue Kaminski, il. Urszula Palusińska „Majn alef bejs”. Żydowskie Stowarzyszenie Czulent, Kraków 2013.

2013:

- Iwona Chmielewska, „Eyes”. Changbi Publishers, Paju, Korea 2012
(polskie wydanie: Iwona Chmielewska „Oczy”. Warstwy, Wrocław 2014).

Lista Białych Kruków (White Ravens) – Internationale Jugendbibliothek w Monachium

2017:

- Marianna Oklejak „Cuda-niewidy. Zagadki dla młodszych i starszych”. Egmont, Warszawa 2017.
- Urszula Palusińska „Brzuchem do góry”. Dwie Siostry, Warszawa 2017.
- Małgorzata Strękowska-Zaremba, il. Daniel de Latour „Dom nie z tej ziemi”. Nasza Księgarnia, Warszawa 2017
- Olga Tokarczuk, il. Joanna Concejo „Zagubiona dusza”. Format, Wrocław 2017.

2016:

- Anna Marta Zdanowska, Julia Odnous, il. Wojciech Pawliński „Legendy warszawskie. Antologia”. Muzeum Warszawy, Warszawa 2016.
- Roksana Jędrzejewska-Wróbel, il. Adam Pękalski „Praktyczny pan”. Bajka, Warszawa 2016.
- Joanna Fabicka, il. Mariusz Andryszczyk „Rutka”. Agora, Warszawa 2016.
- Jarosław Mikołajewski, il. Joanna Rusinek „Wędrówka Nabu”. Austeria, Kraków 2016.

2015:

- Małgorzata Warda „5 sekund do 10”. Media Rodzina, Poznań 2015.
- Paweł Pawlak „Ignatek szuka przyjaciela”. Nasza Księgarnia, Warszawa 2015.

- Ludwik Jerzy Kern, il. Małgorzata Gurowska, Monika Hanulak, Marta Ignerska, Agnieszka Kucharska-Zajkowska, Anna Niemierko, Gosia Urbańska-Macias, Justyna Wróblewska, „Kern. Wiersze dla dzieci”. Wytwórnia, Warszawa 2015.
- Wojciech Grajkowski, il. Piotr Socha „Pszczoty”. Dwie Siostry, Warszawa 2015.

2014:

- Dorota Kassjanowicz, il. Agata Dudek „Cześć wilki!”. Dwie Siostry, Warszawa 2014.
- Piotr Wawrzeniuk, il. Dorota Wojciechowska „Kosmonautka”. Poławiacze Peret, Warszawa 2014.
- Paweł Mildner „Ptakty”. Ładne Halo, Łódź 2014.

2013:

- Julian Tuwim, il. Małgorzata Gurowska „Lokomotywa / IDEOLO”. Wytwórnia, Warszawa 2013.
- Mikołaj Łoziński, il. Marta Ignerska „Prawdziwa bajka”. Kultura Gniewu, Warszawa 2013.
- Michał Krygier, il. Alicja Wasilka „Bałagan”. iKropka, Warszawa 2013.
- Przemysław Wechterowicz, il. Emilia Dziubak „Proszę mnie przytulić”. EZOP, Warszawa 2013.
- Marcin Szczygielski, il. Daniel de Latour „Arka czasu”. Stentor, Warszawa 2013.

Książka Roku Polskiej Sekcji IBBY

2017:

Nagrody literackie:

- Marcin Szczygielski „Serce Neftydy”. Instytut Wydawniczy Latarnik, Warszawa 2017.
- Katarzyna Ryrych, il. Grażyna Rigall „Łopianowe pole”. Adamada, Warszawa 2017.

Nagrody graficzne:

- Urszula Palusińska „Brzuchem do góry”. Dwie Siostry, Warszawa 2017.
- Ewa Solarz, Agnieszka Kowalska, Agata Szydłowska, il. Jacek Ambrożewski, Edgar Bąk, Maciek Błaźniak, Katarzyna Bogucka, Ada Buchholc, Iwona Chmielewska, Robert Czajka, Agata Dudek, Emilia Dziubak, Małgorzata Gurowska, Monika Hanulak, Marta Ignerska, Tymek Jezierski, Paweł Jońca, Agata Królak, Grażka Lange, Piotr Młodożeniec, Patryk Mogilnicki, Anna Niemierko, Ola Niepsuj, Marianna Oklejak, Paweł Pawlak, Dawid Ryski, Marianna Sztyma, Ola Woldańska-Płocińska „Ilustrowany elementarz polskiego dizajnu”. Wytwórnia, Warszawa 2017.

2016:

Nagrody literackie:

- Marcin Szczygielski, il. Magda Wosik „Klątwa dziewiętych urodzin”. Bajka, Warszawa 2016.
- Joanna Fabicka il. Mariusz Andryszc „Rutka”. Agora, Warszawa 2016.

Nagrody graficzne:

- Ludwik Jerzy Kern, il. Małgorzata Gurowska, Monika Hanulak, Marta Ignerska, Agnieszka Kucharska-Zajkowska, Anna Niemierko, Gosia Urbańska-Macias, Justyna Wróblewska „Kern. Wiersze dla dzieci”. Wytwórnia, Warszawa 2015.
- Grzegorz Leszczyński, il. Agata Dudek, Małgorzata Nowak „Daję słowo. Wędrowki po języku i literaturze”. Tamaryn, Warszawa 2016.

2015:

Nagrody literackie:

- Agnieszka Suchowierska il. Tomasz Kaczkowski „Mat i świat”. Krytyka Polityczna, Warszawa 2015.
- Małgorzata Warda „ 5 sekund do Io”. Media Rodzina, Poznań 2015.

Nagrody graficzne:

- Marianna Oklejak „Cuda wianki. Polski folklor dla młodszych i starszych”. Art Egmont, Warszawa 2015.
- Leszek Kołakowski, il. Paweł Pawlak „13 bajek z królestwa Lailonii”. Znak Emotikon, Kraków 2015.

2014:

Nagrody literackie:

- Dorota Kassjanowicz, il. Agata Dudek „Cześć, wilki!”. Dwie Siostry, Warszawa 2014.
- Anna Piwkowska, il. Emilia Bojańczyk „Franciszka”. Fundacja Zeszytów Literackich, Warszawa 2014.

Nagrody graficzne:

- Maria Ekier „Złotousto zero w zenicie”. Hokus Pokus, Warszawa 2014.
- Anna Czerwińska-Rydel, il. Marta Ignerska „Którędy do gwiazd? Opowieść o Elżbiecie Heweliusz, pierwszej kobiecie astronom”. Muchomor, Warszawa 2014.

2013:

Nagrody literackie:

- Malina Prześluga, il. Robert Romanowicz „Ziuzia”. Wydawnictwo Tashka, Warszawa 2013.
- Ewa Przybylska „Most na Missisipi”. Akapit Press, Łódź 2012.

Nagrody graficzne:

- Mikołaj łożniński, il. Marta Ignerska „Prawdziwa bajka”. Kultura Gniewu, Warszawa 2013.
- Marek Bieńczyk, il. Joanna Concejo „Księżę w cukierni”. Format, Wrocław 2013.

Źródła pozyskiwania informacji:

- literatura przedmiotu,
- spotkania z twórcami książek – autorami tekstów i ilustratorami,
- uczestnictwo w targach książki,
- strony internetowe poświęcone literaturze dla dzieci i młodzieży,

- strona Polskiej Sekcji IBBY, w szczególności noty książkach nominowanych i nagrodzonych w corocznym konkursie Książka Roku – najważniejszym przeglądzie polskich książek dla dzieci i młodzieży.

O relacjach między słowem a obrazem w książce dla dzieci

Różnice pomiędzy książką ilustrowaną a obrazkową:

W książce ilustrowanej ilustracje są dodatkiem, podporządkowują się tekstowi; w książce obrazkowej relacje między tekstem i obrazem są równoważne.

Różnice te można wyraźnie zaobserwować porównując książki w opracowaniu graficznym:

- Jana Marcina Szancera (statyka, niezależność relacji pomiędzy tekstem i ilustracją),
- Bohdana Butenki (dynamika kompozycji, przenikanie tekstu w przestrzeń ilustracji i odwrotnie),
- Aleksandry i Daniela Mizielińskich (dominacja znaku ikoniznego).

Rodzaje książek obrazkowych

Narracyjne książki obrazkowe

Współbrzmienie kodów obrazowego i językowego tworzy sekwencyjną całość. Brak któregoś z kodów powoduje, że sens staje się niezrozumiały, treść niekompletna. Słowa i obrazy dostarczają odmiennych bądź przeciwstawnych informacji (Maurice Sendak, Wolf Erlbruch).

Narracyjne książki obrazkowe pozbawione tekstu

Narracja wizualna wyłącznie obrazami. Oprócz głównej fabuły jest wiele wątków pobocznych, wchodzących ze sobą w interakcje, składającą się na całość przekazu. Posiada prąteksty: tytuł, podpisy (Thé Tjong-Khing „Gdzie jest tort?”, „Wielki piknik”).

Książki wielosceniczne

Przykłady:

Rotraut Susanne Berner, seria „Ulica Czereśniowa”,
 Aleksandra i Daniel Mizielińscy, seria „Mamoko”

Wczesnokonceptowe książki edukacyjne

Ułatwiają przyswajanie pojęć i idei. Dużą rolę odgrywa estetyka projektu graficznego w przekazie pierwszych obrazów czytelnikowi, w jego odkrywaniu obiektów przestrzennych na płaszczyźnie, w doświadczaniu układu i organizacji struktury tekstu i jego relacji z obrazem (alfabet, cyfry, pojęcia).

Najśłynniejsze przykłady książki obrazkowej:

Heinrich Hoffmann „Der Struwwelpeter”, 1845.

Polskie wydanie: „Złota różdżka, czyli bajki dla niegrzecznych dzieci”, Egmont, 2017.

Beatrix Potter „The Tale of Peter Rabbit”, 1901.

Polskie wydanie: „Piotruś Królik”, Siedmioróg, 1991.

Sibylle von Olfers „Etwas von den Wurzelkindern”, 1906.
Polskie wydanie: „Dzieci korzeni”, Przygotowalnia, 2016.

Jean de Brunhoff „Histoire de Babar”, 1931.
Polskie wydanie: „Przygody małego słonia Babara”, Czarna Owieczka, 2012.

El Lissitzky „Pro dva kvadrata. Suprematicheskii skaz v 6-ti postroikakh” (Of Two Squares: A Suprematist Tale in Six Constructions), 1920.

Maurice Sendak „Where the Wild Things Are”, 1963.
Polskie wydanie: „Tam, gdzie żyją dzikie stwory”, Dwie Siostry, 2014.

Podsumowanie

Współczesne książki dla dzieci można, a nawet należy przedstawiać czytelnikom w szerokim kontekście historycznym, choćby na tle fenomenu, jakim była Polska Szkoła Ilustracji w drugiej połowie XX wieku. Inny klucz prowadzi do świadomego gromadzenia i eksponowania książek według werdyktów krajowych i międzynarodowych konkursów. Wydzielone kolekcje mogą stać się dla młodych odbiorców alternatywnym polem odkryć, badań, osobistą przygodą z książką. W dobie postępującej cyfryzacji bibliotek przestaniem do tworzenia kolekcji jest także potrzeba rozbudzenia pasji czytania.

Bibliografia:

„Artyści polskiej książki. 50 lat konkursu Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek”, red. Katarzyna Iwanicka. PTWK, Warszawa 2009.

Anna Boguszewska „Ilustracja i ilustratorzy lektur dla uczniów w młodszym wieku szkolnym w Polsce w latach 1944-1989”. UMCS, Lublin 2013.

Sebastian Frąckiewicz „Ten łokieć źle się zgina. Rozmowy o ilustracji”. Czarne, Wołowiec 2017.

„Książka obrazkowa. Wprowadzenie”, red. Małgorzata Cackowska, Hanna Dymel-Trzebiatowska, Jerzy Szytak. Fundacja Instytut Kultury Popularnej, Poznań 2017.

Patryk Mogilnicki „Nie ma się co obrażać. Nowa polska ilustracja”. Karakter, Kraków 2017.

Małgorzata Cackowska, Anita Wincencjusz-Patyna, opr. graf. Grażka Lange, „Polska Szkoła Książki Obrazkowej”. Nadbałtyckie Centrum Kultury, Gdańsk 2017.

Anita Wincencjusz-Patyna „Stacja Ilustracja. Polska ilustracja książkowa 1950-1980”: Artystyczne kreacje i realizacje”. ASP, Wrocław 2008.

Ignacy Witz „Grafika w książkach dla dzieci”. Nasza Księgarnia, Warszawa 1964.

dr Krystyna Rybicka – historyczka sztuki, starsza kustosz, prowadzi Ośrodek Książki Obrazkowej (OKO) Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lublinie. Jurorka konkursu Książka Roku Polskiej Sekcji IBBY 2013–2015 i 2017–2018.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Projekt dofinansowany ze środków
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Organizatorzy: Wydawnictwo Dwie Siostry i Polska Sekcja IBBY

Patron: Lustro Biblioteki

© Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2018